

DIE PROFETISME TYDENS DIE SESTIENDE EEU.

Die sestierende eeu was 'n tyd van verwarring en verandering in die kerklike lewe. Dit was die tydperk waarin nuwe gedagtes ontwaak en vorm aangeneem het waardeur die kerklike lewe hervorm en lewendig gemaak is. Die veranderinge en hervormings het meegebring dat die gewone mens meer belang in die kerk begin stel het. Die Bybel is toeganklik gemaak vir elkeen, sodat die mense algaande hulle kennis van Gods Woord begin uitbrei het.

Met die doel om hierdie kennis te vermeerder vind ons tydens die sestierende eeu die opkoms van die profetisme, 'n beweging wat binne die kring van die kerk bestaan het.

Die kerk is nie 'n onbeheersde en tugtelose gemeenskap nie. Dit is 'n instelling, 'n organisasie, 'n instituut, dit is 'n lewende organisme. „Het is geen eens voor altyd vasstaande Instituut, maar een levend organisme.”⁶²⁾

In hierdie lewende organisme wat ons *kerk* noem, moet daar reëlmaat en orde wees. Hierdie reëlmaat en orde word daargestel deur 'n regering, wat by die kerk die vorm aanneem van 'n kerkraad bestaande uit herders, ouderlinge en diakene. Die Nederlandse Geloofsbelydenis bepaal dit as volg: Ons glo dat hierdie ware kerk geregeer moet word volgens die geestelike regering wat onse Here ons geleer het in Sy Woord, naamlik dat daar dienaars of herders moet wees om die Woord van God te sreek en die Sakramente te bedien; ook opsieners en diakens, om saam met die herders as die Raad van die kerk te wees en deur hierdie middel die ware godsdiens te onderhou en te sorg dat die ware leer sy loop het, dat ook die oortreders op geestelike wyse gestraf

---

⁶²⁾ Vgl. B. A. PROOSDY, *Parallele trekken in de gedichten van Homerus en de hymnisch-epische stijl in Babylon*, Verslag van het achtste congres van het Oostersch Genootschap in Nederland, 1936, p. 21 e.v.

⁶³⁾ C. BROCKELMANN, *Syrische Grammatik*, 1925,¹, p. 55.*

¹⁾ Dr. P. J. Muller — Handboek der Dogmatiek — tweede druk, 1908, p. 246.

en in toom gehou word, en dat ook die armes en bedruktes gehelp en getroos word na die maat van hulle behoeftes. Deur hierdie middel sal alles in die kerk behoorlik en ordelik uitgevoer word wanneer sulke persone gekies word wat getrou is en voldoen aan die reël wat die apostel Paulus daarvoor gee in die brief aan Timotheus.²⁾

Hieruit bly dat daar in die Hervormde kerk drie „amp” bestaan. Maar daar is geen wet of bepaling dat daar nie meer „amp” mag wees nie. Daarmee word nie bedoel dat ons nuwe instellings moet skep nie, maar dat sekere „amp” mettertyd verval of oorbodig geraak het, of miskien tot 'n onderdeel van 'n ander „amp” geword het. Ons word dan nie belet om hierdie „amp” weer in die lewe te roep nie. „Het aantal en het karakter van de kerkelijke ambten is afhankelijk van en wordt bepaald door de functie, die de kerk volgens den Bijbel in de wereld heeft.”³⁾

Een van hierdie „amp” wat vandag in ons moderne kerk-inrigting nie meer bestaan nie, maar wat tydens die sestiende eeu baie in gebruik was, is die *Profetisme*.

Wat is die Profetisme?

Om hierdie vraag met 'n definisie te probeer beantwoord sou nogal moeilik val, omdat hierdie „amp” in byna al die gemeentes in die dae van die kerkhervorming verskillend uitgeoefen was.

Ons sal die vraag beantwoord deur op verskillende voorbeelde van die beoefening van die profetiese „amp” te wys.

In die „Encyclopaedia of Religious Knowledge” word dit beskryf as: „A means of promoting the knowledge and understanding of the Scriptures by means of discussions in common, became customary among some of the Reformed Churches. Although often confused with the reading and explanation of the Scriptures as practised during the Reformation, a certain kind of instruction in the Scriptures (called by the Germans Prophezei) has no connection with this. From the time of Spencer, prophesying, as modified by time, has endured in the Evangelical Churches in the form of Bible conferences or of Bible lessons and readings, at home or in Church and under the direction of members of the congregation or of the pastors or elders.”⁴⁾

Herdie „amp” is gewoonlik beoefen deur 'n bevoegde persoon uit die gemeente. Dit was dus 'n „amp” buite die predik-amp.

Die „professuren” het 'n gedeelte van die Ou Testament eksegeties, dogmaties en prakties in „vervolgstoffen” behandel en hierna word

---

²⁾ Belydenisskrifte, Gebede en Formuliere van die Nederduitsch Hervormde Kerk van Afrika (Pretoria, 1945), p.24. artikel XXX — vergelyk ook Dr. J. Koopmans — De Nederlandsche Geloofsbelijdenis p. 192 — artikel XXX.

³⁾ Dr. J. Koopmans — De Nederlandsche Geloofsbelijdenis (M.C.M.X p. 197.

⁴⁾ Schaff-Herzog: Encyclopaedia of Religious Knowledge. vol. 1 IX p. 278.

die behandelde deel deur 'n *prediker* in 'n praktiese opbouende toespraak saamgevat. In ander gevalle weer is die preek na afloop van die diens behandel om dit sodoende vir die gehoor duidelik te maak. In baie gevalle het daar twis ontstaan oor wie almal geregtig is om op te tree as profeet. Moes dit juis 'n bepaalde (miskien gestudeerde) persoon wees, of had enigeen die reg tot optrede?

Hierdie profesie vind sy oorsprong in Zürich, en het sy ontstaan te danke aan die behoefte om beter insig in die Woord van God, en bevordering van die kennis van die Skrif.

Geneties is daar ook 'n ander oorsprong nl. die in die Londonse vlugteling gemeentes. Hier het die profesie ontstaan deur die voorwaarde van Eduard VI aan à Lasco dat die gemeente 'n model gemeente moes wees om die Engelse kerk tot voorbeeld te dien, en hier toe moes die instelling van die profesie meehelp. Hulle wou terug na die ou kerk en meen dat die klein huisgemeentes die aangewese weg was (vergelyk hier 1 Kor. 16:19, Rom. 16:5, Kol. 4:15 en Hebr. 10:25) in teenstelling met die dooie seremonies van die erediens. Almal moes deel hê aan die diens. Hulle moes saam lees, bid en sing. Die een moes die ander onderrig tot stigting, die een moes sy gawe ten behoeve van die ander bestee.

In die sestiende eeu wou die mense vashou aan 1 Kor. 14, waar gespreek word van in tale spreek, en profeteer, maar waar die uitnemendheid van profesie op die voorgrond gestel word. 1 Kor. 14:1-3: Jaag die liefde na, maar beywer julle met die oog op die geestelike gewes, en veral om te profeteer. Want hy wat in 'n taal spreek, spreek nie met mense nie maar met God; want niemand verstaan dit nie, maar deur die Gees spreek hy verborgenhede. Maar hy wat profeteer, spreek vir die mense woorde van stigting en troos en bemoediging.

Profesie is hier nie opgevat in die sin van dinge wat in die toekoms sal gebeur te voorspel nie (vergelyk 1 Kor. 12:28 en Efese 4:11). Die apostel sê dat hy wat profeteer spreek tot stigting, vertroosting en vermaning van die mens (vergelyk 1 Kor. 14:3).

„Profeteren” is nou nie meer die openbaring van dinge nie, maar uitlegging van die Skrif sodat dit verstaanbaar is vir die mense. Eers moes die weg gebaan word deur die Nuwe Testament, toe was dit uitspreek van toekomstige dinge, en nou wandel hulle *in* daardie weë — nou is dit alleen verduideliking van wat reeds gegee is. Mede tot die profete word gereken die wat die profete-rede beoordeel, die wat die aanwysing daartoe gekry het.

Die Profesie te Zürich.

Die sestiende eeuse profesie is afkomstig uit Zürich waar Zwingli 'n stryd teen die Wederdopers moes voer, wat nie wou weet van 'n opleiding tot die prediking van die woord nie, maar dit aan almal en

elkeen toegesê het. Hierdie Wederdopers wat hulle op 1 Kor. 14 be-roep het, is deur Zwingli teengegaan deur sy „eienaardige“⁵⁾ verklar-ing van 1 Kor. 14 en veral 1 Kor. 14:3: Maar hy wat profeteer, spreek vir die mense woorde van stigting en troos en bemoediging — en 1 Kor. 14:15: Ek wens dat julle almal in tale spreek, maar nog liewer dat julle profeteer. Want hy wat profeteer, is groter as hy wat in tale spreek, of hy moet dit uitleê, sodat die gemeente stigting kan ontvang.

By die verklaring van die betrokke hoofstuk het Zwingli daarop gewys dat die profete, wat in die betrokke hoofstuk genoem word, nie ongeleerde, maar geleerde manne was.⁶⁾

By Zwingli net soos by Luther moet mens uitgaan van die be-staande toestand om te begryp watter verandering hy tot stand ge-bring het in „de opleiding tot den Dienst des Woord.“⁷⁾ Die meeste priesters het hulle in daardie dae tevrede gestel met die bietjie Latyn wat hulle op „lagere School“ geleer het.

In 1519 toe Zwingli in Zürich kom, vind hy daar 'n „Stiftschool“ wat gedien het as opleidingskool vir die geestelikes. Ook is daar op skolastieke wyse onderrig in die Teologie deur Konrad Hoffmann gegee, maar tog het Latyn die hoofrol gespeel en was Dogmatiek by-saak.

Hierdie swak toestand en diep verval het Zwingli daartoe aange-spoor om die kerk met beter geestelikes te voorsien. Van die be-staande Universiteite kon hy nie hulp verwag nie, ook kon hy nie reken op die stigting van 'n nuwe universiteit nie. Daarom het hy hom tot die reeds bestaande Seminarium Ecclesiae tee Zürich gerig. Op aandrang van Zwingli het die Raad 29 September 1523 besluit om gelyke lesings in Grieks, Hebreeus en Latyn te gee. Hiermee het Zwingli beoog om leraars op te lei wat die Woord reg sou uitleê, vol-gens die grondtale en nie volgens die Skolastieke Teologie nie.

Op 3 April 1525 sterf die skolastikus van die Grossmünster en volg Zwingli hom op en nou pas kon hy eers begin met die verwesen-liking van sy planne. Op 19 Julie 1525 het hy dan ook die „lectiones publicae“ (publieke lesings) in die Grossmünster geopen, maar nou word dit „Prophezeie“ genoem.⁸⁾

Zwingli het ewe as Luther geweldig baie te kampe gehad met die Wederdopers wat van 'n opleiding tot die bediening van die Woord nie wou hoor nie. Hulle het gemeen dat alle wetenskap, kennis

---

⁵⁾ Dr. J. D. du Toit — De Zestiende-Eeuwse Profetie en haar betekenis voor onze tijd (1911) p. 6.

⁶⁾ Dr. J. D. du Toit — p. 6: i garisma ton glosson — de kennis van de grond-talen van de Heilige Skrif en ii het garisma tes profeteias — de uitlegging en toe-passing daarvan.

⁷⁾ Dr. H. H. Kuyper — Opleiding tot den dienst des Woords bij de Gerefor-meerden (1891) p. 104.

⁸⁾ Dr. J. D. du Toit — De Zestiende Eeuwse Profetie p. 6.

en tale verkeerd en oorbodig was, en dat elkeen wat hom deur die Gees gedryf voel, die reg gehad het om in die vergadering van die gelowiges op te staan en te preek.

In 1525 het Zwingli 'n stuk geskryf nl. „Von dem Predigant” waarin hy probeer aantoon dat die profete in heel ander sin opgevat moet word as wat die Wederdopers dit doen. Hierin verklaar hy wat onder apostel, profeet, Evangelis, herder en leraar verstaan moet word. Veral het hy hom toegespits op die profesie omdat dit die kardinale punt was. Zwingli wou aantoon dat in teenstelling met die Wederdopers se opvatting hierdie profete wel juis die tale moes ken en in geleerdheid eintlik nog ietwat hoër moes staan as die predikante (vergelyk Jeremia 1:9 en 10).

Die taak van die profete was dan om die Skrif vir die gemeente uit te lê. En in die die vroegste tye is onder Skrif verstaan die Ou Testament omdat die Nuwe Testament toe nog nie bestaan het nie. En hierdie gawe om die Skrif uit te lê het Zwingli in verband gebring met die tale waarvan Paulus in 1 Kor. 14:26-33 spreek.

Selfs al is die bepaalde perikoop in twee tale gelees, verstaan die mense dit dikwels nog nie, en dan het die profete opgestaan om die voorgelese deel te verklaar en die wil van God daaruit bekend te maak. Smôrens om agt uur, behalwe Vrydae en Sondae, het „Koorheren, predikers, kapellanen en studerende” in die Grossmünster kerk saamgekom. Hier het die „professuren” 'n gedeelte van die Ou Testament eksegeties, dogmaties en prakties in „vervolgstoffen” behandel en daarna word die behandelde gedeelte deur 'n *prediker* in 'n praktiese opbouende toespraak saamgevat.

Zwingli onderskei eintlik tweërlei profetiese „amp” nl.:—

Eerstens: soos die profete in die Ou Testament wat die kwaad geweet en die goeie geplant het.

Tweedens: Wat die Skrif moes uitlê — donum discretionis, of die gawe van die onderskeiding (van die geeste). Hierdie vorm is nie algemeen erken nie, maar tog toegelaat. By die vroeë Zwingliaanse vorm van profesie het dit baie op die agtergrond gestaan, maar later het dit 'n belangrike plek in die profesie ingeneem, en selfs die gawe van tale en profesie verdring.

Zwingli het geglo dat om te kan eksegetiseer mens die oorspronklike tale moes ken. Hiervan wou die Wederdopers waarmee hy te kampe gehad het, nie hoor nie. Zwingli se „professoren in Exegese”⁹⁾ was die Nuwe Testamentiese profete. Hy het egter geen streng onderskeid tussen die „ampte” gemaak nie en het „doctores” of „leeraren” met „profeten” vermeng. Hulle „amp” was vir hom tweërlei:—

Ten eerste: Om „die ganzen menge” te leer, en hierby staan hulle op een lyn met hulle wat in 'n ander naam *profete* genoem word.

---

⁹⁾ Dr. H. H. Kuyper — Opl. tot de dienst des Woords, p. 112.

Ten tweede: Om die aanstaande predikante in die tale te onderrig. Hy kom daarop neer dat die profete moet preek, maar daarvoor is leke nie geskik nie, want om te preek moet mens die woord verstaan, en om te kan uitlê is tale nodig.

Zwingli wou nie toelaat dat gemeentelede die Skrif uitlê nie, maar hy het wel toegestaan dat hulle, nadat die profete geespreek het, kritiek kon uitoefen op wat gesê is, of selfs iets kon byvoeg. Hierdie aksie, nl. om kritiek uit te oefen, het Zwingli ook as profeteer bestempel. Die Wederdopers wat hulle op 1 Kor. 14:31 (Want julle kan almal een vir een profeteer, sodat almal kan leer en almal bemoedig word) beroep en hulle self tot profete en apostels stel, doen dus volgens Zwingli verkeerd. Eintlik het hy nog 'n derde vorm van profesie geken, maar daarby was nie aksie nie, maar het uitsluitend bestaan uit die hoor van die prediking „oder der uslegung der gschrift in offner kilchen zulösen”¹⁰⁾ (vergelyk hier 1 Kor. 14:34 & 35).

1 Kor. 14 het baie invloed uitgeoefen op Zwingli se „lectiones publicae”. „In Grossmünster bevond sich een koor, waar elken dag naar die regels voor het Kapittelven „under dem Bapstthumun prim, tertz, sept und non” d.w.z. de Horae Canonicae gelezen en gezongen werden.”¹¹⁾

Zwingli het hierdie „Horae” afgeskaf en in die plek daarvan het sy „lectiones” gekom. Hierdie lesings is elke dag behalwe Sondae en Vrydae gehou en het smorens om agt uur begin. Dit is bygewoon deur predikante, koorhere, kapellane, „und grosseren Schuler” wat hiervoor hulle plek geneem het in die gestêltes van die koor. Een van die studente het dan 'n bepaalde hoofstuk uit die Vulgata gelees, daarna het die professor in Hebreus die deel in Hebreus gelees, die professor in Grieks lees dit in Grieks en dan verklaar hulle dit in Latyn. Hierna kom die volk in en hou een van die predikante 'n preek oor die behandelde gedeelte en dan word die „lectio” met gebed afgesluit.

Intussen het die profesie nie konstant gebly nie, maar verskillende veranderinge ondergaan. Na 1556 word by die lectio Hebraica alleen studente en geen leke toegelaat nie. En hiermee het die ou karakter van die profesie eintlik verval. Na 1560 word die „lectiones publicae” formeel van die Latynse skool geskei. Gevolglik het die mees gevorderde studente nie meer na die „lectiones publicae” gekom nie, maar alleen die wat die Latynse skool deurloop het.

Die oorspronklike idee van Zwingli nl. om die profesie te laat diens doen as beginonderrig vir die aanstaande predikante en tegelyk vir die volk, het mettertyd op die agtergrond geraak.

Die profesie te Zürich kan kortliks as volg saamgevat word: Dit was 'n verklaring van die Skrif vir die gemeente en 'n deelname

¹⁰⁾ Dr. H. H. Kuyper — Opl. tot d. D. des W. by de Geref. p. 116.

¹¹⁾ Dr. H. H. Kuyper — Opl. tot den D. d. W. by de Geref. p. 117.

daaraan deur die gemeente, hetsy deur vrae, kritiek of selfs toevoegings.

Ons merk dus dat alhoewel Zwingli hom teen die opvatting van die Wederdopers verset het, dit tog hier alweer in die rigting van die leke-beoefenaars van die Woord begin werk het.

Ons het gesien hoe die profesie algaandeweg verander het, sodat die profesie wat eintlik moes dien om die toekomstige predikante Grieks en Hebreeus te leer en as teenwig teen die wat geen tale ken nie, tenslotte verander het in die teenoorgestelde nl. dit was juis 'n opleiding vir hulle wat geen tale ken nie en tog predikante wou word. Dit is daaraan toe te skryf dat Zwingli wel die reg van leke om op te tree, erken het. Verder het die studie van tale al meer en meer by die Universiteite begin tuishoort en het daar vir die profesie alleen oorgebly die verklaring en toepassing van die Skrif vir die volk.

Vanaf Zürich verbrei die profesie hom verder oor Frankryk na Londen waar die Hollandse en Waalse vlugteling hulle setel gehad het.¹²⁾

Die Profesie te Londen.

In Londen het die mense die voorbeeld van die Zürichse profesie nagevolg, maar tog het hulle hul selfstandig georganiseer. Globaal genome het hierdie profesie ooreengekom met die profesie op ander plekke, maar dit het tog sy eie vorm en metodes behou.

Op Donderdagaande is in die plek van die kategismus die sg. profesie gehou. In die Franse deel van die vlugteling-gemeenttes was dit 'n bybelverhandeling deur „leke”, maar in die Hollandse deel was dit anders. Hier kon elke lid van die gemeente na aanleiding van die preek vrae stel en moes die predikant ooreenkomstig Gods Woord antwoord. Terwille van die goeie orde moes die vrae deur die ouderlinge of aangewese persone gestel word. Ook moes daar eers vooraf oor die geskiktheid van die vrae geoordeel word.

Die Londense predikant, Marten Micron, merk hieroor op: Na die preek, eer de Psalm gesing word, vermaan die predikant en, „deghenen, die om die vraghen voor te stellen gheordineent sijn”, om in te bring, ditsy wat „in die predikatiën der voorgaander weken geschenen heeft niet rechtelick, oft donckerlick, of niet genoegsaamlick van den Dienaar des Woords uit geleit te wesen. Oft ooc eenichsins eenighe twyfelachticheit in de herten der broederen, soude moghen ghegeven hebben.”¹³⁾

Na die vrae en opmerkinge wat in beskeidenheid gedoen moet word, gee die leraars „reden haerder leringhe”. Elkeen kan egter nie vrae stel nie, maar alleen aangewesenes uit die ouderlinge, diakene.

---

¹²⁾ Sien in hierdie verband die *Forma ac Ratio Minist. Eccl. Per. Lond.* 1555: Johannes a Lasco, *Opera* II, p. 1-277.

¹³⁾ Dr. J. D. du Toit — *De sestiende Eeuwse Profetie*, p. 8.

manne en vroue, eerwaardige en beskeie mense, wat tuis is in die bybel en die stigting van die gemeente en die eer van God soek. Ander persone kan hulle vrae aan die vraestellers gee wat dan eers vooraf vergader en die volgorde van die vrae vasstel.

á Lasco meen dat hierdie vorm van profesie baie vrug gehad het, omdat die leer daardeur suiwer gehou is en die mense sodoende gewaapen word teen 'n valse leer wat maklik kan insluip. Die profesie het verder ook die eenheid van die leer gehandhaaf. Deur hierdie vorm van die profesie is die predikante aangespoor om eers vir hulleself deeglik rekenskap te gee van wat hulle verkondig, vergelyk ook hier 1 Kor. 14:29: Laat twee of drie profete spreek en die ander dit beoordeel.

In die Franse kerk kon selfs ouderlinge en aangewese gemeentelede voorgaan. In Londen word die Skrifverklaring langsamerhand deur die prediking vervang.

Die „donum discretionis” — die beoordelende optrede van die gemeentelede, ontplooi tot „profeteer” in eintlike sin. Die Puriteine het die profesie verwelkom en dit was gou algemeen onder hulle dat ook leke optree. Later word dit weer opsy geskuif, maar tog bly dit in sy Laskiaanse vorm voortleef. In 1574 word dit egter deur koningin Elizabeth verbied.

Hierdie profeteer het die ondersoek van die Skrif beoog. 'n Prediker verklaar die voorgelese deel en na hom vul nog een of twee predikers dit aan. Predikers en ook van die toehoorders kon punte vir bespreking te berde bring.

John Knox, die hervormer van Skotland, ken ook die profesie in die Skotse kerk. Die doel daarvan was nl. om die leraars te oefen en tot voorligting in die algemeen van die gemeente. Daar was 'n „company of interpreters”, wat bestaan het uit predikante en ander geleerdes wat die Skrif verklaar. Na hulle verklaring trek die „constituant members of the association” hulle terug om kritiek daarop te lewer. Oor die algemeen geneem, sien ons dat die profesie op die verskillende plekke nogal 'n mate van ooreenkoms vertoon het. By Knox kon ook gemeentelede deelneem, dus ook leke, maar later word dit verskuif na die „presbyteries”.

Die profesie by die Franse vlugteling-kerk in Londen het afgewyk van die Zwingliaanse vorm en toon spore van die invloed van die congregationes van Calvyn. Waar by die Zwingliaanse profesie die betrokke hoofstuk in die oorspronklike tale gelees is, was by die Franse kerk in Londen geen sprake daarvan nie. Ook hier kon die gemeentelede deelneem aan die verrigtinge.

á Lasco het 'n ander vorm van profesie gebring wat met die Zwingliaanse vorm ooreengekom het. Maar hy skei die verklaring van die Skrif in die oorspronklike tale van die eintlike profesie af, en het in die plek van die verklaring van die Skrif deur die profete, die gewone

prediking van die Woord gestel, en laat die profesie dus feitlik heeltemal opgaan in die „donum discretionis”. á Lasco se profesie was dus ’n beoordeling deur die gemeente van die preek wat die vorige Sondag gehou is.

Ook die Engelse Puriteine het die profesie in die Calvyns-Zwingliaanse vorm oorgeneem. In 1571 het dit ook in Southampton begin, maar kort daarna, reeds in 1574, het koningin Elizabeth dit verbied. In Skotland het die profesie onder Knox bestaan met die naam „Exercises of Phophesyings”

Robert Ashton in sy „The works of John Robinson” sê dat die profesie in Londen gereken is as ’n vorm van preek, maar dan nie om die plek van die predikant in te neem nie, maar die wat deur die gees gelei word, moet spreek tot stigting en opvoeding van die gemeente. Enigeen kon opstaan om te spreek want, sê J. Robinson,¹⁵⁾ Christus gee sy Gees aan alle gelowiges, daarom is almal geregtig om aan die profesie deel te neem, selfs vrouens, en hiervoor beroep hy hom op 1 Kor. 14. J. Robinson meen dat dit dwaas is om vrouens van die profesie te weerhou. Die profete moes spreek, twee of drie en die res moet dit beoordeel, en die gees van die profete moet aan hulle onderworpe wees. Die met minder profetiese gawe moes eers ondersoek word na die mate van hulle geloof, sodat hulle nie miskien foute maak nie. Die beswaar hierteen is volgens J. Robinson¹⁶⁾ dat die wat die gawe van die profesie ontvang het, geen fout kan maak nie, want as die profete en apostels kon dwaal, hoe sou ons weet of hulle gedwaal het of nie?

Die doel van die profesie is om die mense insig te gee in die Woord van God, om die volk te leer en op te voed deur vrae te vra en te dispuuteer.

Hierdie profesie was ook nie bestand teen verbastering en vreemde invloede nie. In 1700 kom daar onder sekere mense ’n soort transe waaronder hulle geheel-en-al bewusteloos word en daarna het hulle dan allerhande voorspellings gemaak. Hierdie mense is ook profete genoem, maar met die loop van die tyd is die naam oorgedra op persone wat nie op bogenoemde wyse beïnvloed is nie, maar Christus verkondig het in kalmte en soberheid. Hulle was dan ook voorbeeldige mense. Later het dit sover ontaard dat selfs kinders die gees gekry, in die transe verval het en dan allerhande profesieë gegee het. Mense het selfs sover gegaan dat hulle deur die vuur gegaan het. Hierdie ontaarde groep van die profesie staan bekend as die Camisards.¹⁷⁾

¹⁴⁾ Robert Ashton: The Works of J. Robinson (1851), vol. II p. 246.

¹⁵⁾ R. Ashton: Works of J. Robinson, vol. II p. 248.

¹⁶⁾ R. Ashton: Works of J. Robinson, vol. II p. 331.

¹⁷⁾ C. Taylor: The Camisards: A Sequel to the Huguenots in the Seventeenth Century (1893).

Die Profesie in Holland.

Die profesie het in Holland nooit baie opgang gemaak nie. In Noord Holland het dit die meeste byval gevind soos blyk uit die Konvent van Wezel, 1568. In Suid Holland het dit volgens Emden byna geen opbloeit gehad nie. Al gou het die profesie in Holland verdwyn.

Die werk van die predikante het in die vlugteling gemeentes meer omvat as dié van die profete.¹⁸⁾ Na die preek het die profete eenmaal per week of veertien dae byeengekom en 'n bybelboek behandel. Een het gepraat en as hy klaar was kon die ander hom aanvul. Hier wil dit voorkom asof net die profete deel gehad het aan die profesie. Dit word wel genoem dat „predikanten, doctoren, en diegenen van de ouderlingen, diakenen of ook ambtelose leden die domino prophetiae ontvangen hadden en dit ten nutte der kerk wilde aanwenden”,¹⁹⁾ as profete kon optree. Gemeentelede had dus ook deel aan die profesie, maar dan as hulle self as profete gereken is. Hieruit kan ons dan aflei dat gemeentelede wat nie as profete gereken is nie, nie by die same-komste van die profete ingereken is nie.

Dit was egter nie die enigste vorm van profete nie. Die Zürichse en Geneefse profete, net soos die Engels-Hollandse van á Lasco, moes dien tot vorming van die leraars. Die Wezelse konvent wys ook in die rigting waar hulle „proposities en profetie”²⁰⁾ langs mekaar stel. Maar by die Hollandse profesie was dit slegs bysaak.

Volgens á Lasco kon die besprekings beoordeel word, maar Wezel (1568) het dit afgekeur, want sulke besprekings kon twiste in die gemeente veroorsaak, wat natuurlik nie die doel van die profesie was nie. Die leer was 'n saak van die hele gemeente, en die profete moes daartoe bydra dat die gemeente self ook die leer ondersoek en hulle daarvan rekenskap gee. Dit was dus eintlik 'n erkenning van vier „amp” in die kerk, maar ook van ander gewes in diens van die kerk.

Die profete had geen seggingskap in die regering en bestuur van die kerk nie, maar hulle het tog sitting op die kerkraad gehad, in gevalle waar leersake behandel is.

Die „spirituum ac doctrinarum probatio” het by die profete en doktore berus.²¹⁾

Die profesie het dus wel in Holland bestaan, maar het nooit sterk navore gekom nie, miskien as gevolg van Calvyn se streng opvatting van die amp, wat sy invloed daar sterk laat geld het.

---

¹⁸⁾ J. H. Schokking: *De Leertucht in de Gereformeerde Kerk van Nederland tussen 1570 en 1620* (1902).

¹⁹⁾ J. H. Schokking: *Leertucht in de Gereformeerde Kerk* p. 175.

²⁰⁾ J. H. Schokking: *De Leertucht in de Gereformeerde Kerk* p. 175.

²¹⁾ J. H. Schokking: *De Leertucht in de Gereformeerde Kerk* p. 176.

Die Konvent van Wezel (1568) het oor die profete as volg bepaal: Profete is die wat 'n voorafbepaalde deel van die Skrif uitlê, soos deur Paulus ingestel is. Hulle is van die dienare (dit is predikante) onderskei deurdat hulle eintlike „amp” die uitlê van die Skrif was. In hierdie sin het Wezel die profete goedgekeur, maar nie die Laskiaanse²²⁾ metode nie.

Volgens Wezel moes dienare, lerare (doctores) die uit die ouderlinge en diakene, ook die uit die volk, wat die gawe van die profesie wat God aan hulle gegee het, in belang van die kerk wil aanwend, in die profete „amp” opgeneem word. Hulle het dus nie daarop gelet of die persoon gestudeer (opgelei) was of nie, met ander woorde leke kon ook deel neem, mits hulle die gawe van die profesie ontvang het. Hulle moes hulle egter eers daarvoor oefen, beloop om die Skrif nie te verdraai nie en hulle aan sensuur onderwerp. Verder moes hulle die geeste beproef. Bedenkinge teen die gelowiges moes na hulle gebring word of na die dienaars en ouderlinge, sodat hulle privaat terreggewys kon word. Wezel stel dus die ondersoek na die Skrif hoër as die prediking. Verder het hulle ook die vrae en besware van die gemeentelêde afgeskaf.

Soos reeds gesê, het die Nederlandse profesie nie lank bestaan nie. Dit het verander in wat mens kan noem „lidmatenkatechisatie”. Die klassis Neder Veluwe het gemeen dat die „amp” verval is en daarom vra die provinsiale sinode of dit nie goed sou wees om aan die nasionale sinode wat in 1618 te Dordrecht gehou sou word ter bedenking te gee: „dat loftlike oud gebruek te resumieren”.²³⁾ Dordt kon egter weens die baie werk die saak nie behandel nie. In artikel 8 van die Dortse kerkorde waar die moontlikheid ooggelaat word om ongestudeerde persone met „singuliere gaven” ook tot die predikamp toe te laat, vind ons nog iets wat getuig van die spore van die profesie.

In Rotterdam was nog so'n oorblyfsel van die profesie, maar weens besware wat hierteen opgekom het word dit in 1628 verander tot 'n lidmate katekisasië. Op die sinode te Leiden in 1628 is die saak egter weer ter sprake gebring en is daar besluit om die profesie weer in te stel, maar onder toesig van die kerkraad, en op die voorwaarde dat nie meer as nege of tien mag saam kom nie. Die sinode het dit egter beskou as net van toepassing op die Rotterdamse geval, maar verder het hulle hul nie oor die saak uitgelaat nie.

Deur allerlei moeilikhede het die profesie meer en meer in onbruik geraak, maar in 1586 het in Noord Holland 'n soort jongeliedevereniging ontstaan, wat blykbaar in die plek van die profesie gekom het, dog dit staan nie vas of hierdie jongeliedevereniging gemeen het, dat

---

²²⁾ Laskiaanse metode is die van vraag en antwoord. Een vra vroe en die ander antwoord.

²³⁾ J. H. Schokking: Leertucht der Geref. Kerk p. 177 — vergelyk ook hier dr. J. D. du Toit — De Zestiende Eeuse Profetie p. 12.

hulle die profetiese gawe besit nie. Hierdie vereniging het egter ook nie baie byval gevind nie, want reeds 'n jaar later is besluit om die samekomste te verhinder.

In die tweede helfte van die sewentiende eeu het De Labadie, wat sy invloed wou laat geld, die profete met woord en daad bygestaan. Toe is die profesie egter nie meer beskou as 'n besondere gawe nie, maar as 'n ongedwonge uitleg van die Skrif waaraan enige man kon deelneem wat hom deur die gees gedwonge voel. Liewers moes aan die profetiese oefeninge geen voorbereiding voorafgaan nie. Hy was selfs die mening toegedaan dat die profesie van meer betekenis as die preek was.

Uit die bogemelde sien ons weereens duidelik hoedat, niesteenstaande Zwingli se verset teen die Wederdopers en die leke-profete, hierdie element telkens weer terugkeer en op sommige plekke as algemene toestand en gebruik gegeld het.

Die konvent van Wezel (1568) bepaal dat die profete die is wat die Skrif ordentlik in die vergadering van die gemeente uitlê.²⁴⁾ Die profete en predikante word van mekaar onderskei deurdat die profete eintlik beveel word om dit te doen en die predikante nie. Dit blyk ook dat hulle die mening toegedaan was dat hierdie orde, dit wil sê die profete, in elke gemeente onderhou moes word na die *instelling van Paulus*.

Nadat die profete gespreek het, kon ook die hoorders iets byvoeg. Verder is bepaal dat die samekomste deur 'n gebed, deur een van die vernaamste profete, beëindig moes word. Omdat hulle die metode van vraag en antwoord as in stryd met die instelling van Paulus beskou het, was hulle metode as volg: Elkeen moes volgens die gawe van die Heilige Gees die Skrif duidelik en bevatlik vir die gemeente uitlê.

Die Konvent van Wezel (1568) hoofstuk IV artikel II bepaal dat as die predikant weg is uit die gemeente die profete dan sal help solank hy weg is. Die Konvent van Wezel hoofstuk VIII artikel 4 bepaal: „Wat aangaat de kerkelyk discipline omtrent de Leere, en het leven over alle de Ledematen der Gemeynthe, ende elk in 't byzonder, die behoort buiten eenig tegenspreken tot die Kerkenraat, ten overstaan van Predikanten, Leeraars ende propheten indiender eenige zijn”. Ons merk dus dat die wens van Wezel ten opsigte van die profesie nie ten uitvoer gebring is nie, die Wezelse vorm is nie gehandhaaf nie.

Volgens J. H. Schokking was die profete nie die met die „donum profetae” begaafde gelowiges nie, maar met die gawe voorsiene leraars en ouderlinge.²⁵⁾ Hier was dus in die begin nog nie in die strenge sin van die woord sprake van leke wat optree nie. Later het dit egter

²⁴⁾ C. Hooijer: Oude Kerkordeningen der Ned. Hervormde Gemeenten (1865) p. 38.

²⁵⁾ J. H. Schokking — Leertucht der Geref. Kerk p. 177.

gebeur. Hier was die profete nie 'n instelling in elke gemeente nie, maar het bestaan as 'n soort „coetus”.²⁶⁾ Hulle wou ook vrae stel, maar Wezel het dit verbied. Die doel van die profete alhier was nie soseer die opbouing van die gemeente nie, maar om die mense slagvaardig te maak teen hulle teenstanders, Roomse sowel as Doperse. Van die Wezelse newedoel om in die profete ook proponente op te lei, was hier geen sprake nie.

Uit die voorafgaande het ons al gemerk dat die profesie by sommige plekke die plek van die bediening van die woord begin inneem het. Hieruit het gevolg dat Voetius later teen sulke dinge wou waak en daarom moes die profesie in noue verband met die kerkraad staan, so nie, dan wou hulle liever geen profesie hê nie. Hierdie strenge houding ten opsigte van die profesie en hulle verband met die kerkraad is dus goed te begryp, weens die gevaar dat deur die profesie minagting vir die bediening van die Woord kon ontstaan. En hierdie minagting van die bediening van de Woord kon lei tot misvatting en dwaling.

Na aanleiding van die jongeliedevereniging wat in 1586 in Noord Holland ontstaan het, het die vraag opgekom hoe die samekomste van die jongmense sou plaasvind om hulle in Gods Woord te oefen. Hierop is geantwoord dat dit in die plekke waar dit twis verwek het, liever geheel-en-al nagelaat moes word, en daar waar dit nie twis verwek het nie, kon dit gehou word mits daar ouderlinge by is. 'n Jaar later is weer besluit om die samekomste liever te verhinder.

Onwillekeurig ontstaan die vraag of die jongeliedeverenigings, en Christen studente verenigings ens. wat ons vandag ken, aan hierdie Hollandse jongeliedevereniging verwant is, en dus indirek van die profesie afkomstig is. In die reël het die profesie net tot die volwassenes behoort, maar met hierdie genoemde jongeliedevereniging vind ons die afwyking van die bestaande gewoonte. Eers het die sinode dan ook nie hierdie samekomste belet nie omdat hulle gemeen het dat dit van nut kon wees. Pas eers 'n jaar later is dit belet.

Wat die profesie as sodanig betref, is Voetius die mening toegegaan dat hulle wel van nut was. Ook á Lasco roem die nut en betekenis van hierdie profesie.

Nieteenstaande sekere dinge soos die „donum discretionis” van á Lasco deur Wezel verwerp is, het hulle tog sekere dinge van Zwingli en á Lasco oorgeneem, soos die gelykstelling van die profete en doctores as leraars van die aanstaande dienaars van die kerk. Die gevolg hiervan was dat die professore in die Teologie tot in die sewentiende eeu nog soms profete genoem is. Die nuwe gedagte wat die Konvent in die profesie gebring het is dat hulle die profesie wou diensbaar maak aan die opleiding van predikante maar nie soos Zwingli dit wou nie,

²⁶⁾ J. H. Schokking: Leertucht der Geref. Kerk p. 178.

deurdat hulle onderwys ontvang in die eksegeese, maar dat hulle, hul daarin kon oefen deur die hou van lesings, preke of „propositiën”.

Die Frans-Londense vorm van profesie het in Nederland weinig ingang gevind, en waar dit voorgekom het, het dit mettertyd verander in die reeds genoemde „Lidmaten Katechisatie”. Daarenteen is orals „propositiën” gehou ter oefening van die aanstaande predikante, gedeeltelik vir die wat aan ’n universiteit gestudeer het en deels vir „leke” wat afsonderlike gewes besit en wie se enigste opleiding in die „propositiën” bestaan het. Die naam profesie het met die gang van die tyd verdwyn.

Volgens W. Goeters²⁷⁾ vind ons by die latere Rynsburgse Kollegiante ’n voortsetting van die vrye profesie. Die profesie is so hoog waardeur dat dit meer as een keer gelyk gestel is met die waarheid van die Bybel. By die algemene verval van die Christendom was die profesie die fundament van die Reformasie. Die vrye profesie was die enigste vorm wat op die duur die verskillende individualiteite kon behaag in hulle opbouing en stigting.

Dadelik moet egter die vraag gestel word of die godsdiens en die verkondiging van die Evangelie is om die mense te behaag? Die godsdiens is in sy suiwere vorm tot eer van God en nie van mense nie. Wel wil die mens weet wat en hoe hy glo — die godsdiens is nie teen verstandelik nie, maar is ook nie om net aan die vrae en eise van die verstand te voldoen nie. Ons moet sekere dinge as geloofswaarhede aanvaar. Maar juis vir die aanvaarding van die waarhede is die rede ook nodig.

In De Labadie se sielsversorging het die daaglikse bybelbespreking meer en meer die middelpunt begin vorm. De Labadie het die profesie gesien in die lig van 1 Kor. 14:1. Hy was, na aanleiding van hierdie teks, die mening toegedaan dat enigen kon spreek, omdat die Heilige Gees tot elkeen spreek. Deur hierdie houding van De Labadie is hier weer die deur geopen vir leke om op te tree. Nieteenstaande al die pogings om die optrede van leke te verhoed word hier tog weer direkte aanleiding daartoe gegee.

Te Warmond by Leiden vind ons ook ’n vorm van profesie, wat ontstaan het as gevolg van verskillende predikante wat, na die sinode van Dortrecht 1618-19 afgesit is. Gijsbert van der Kodde het toe die Remonstrantsgesinde lede te hulp gekom deur voor te stel: „altemit eens zonder predikant, bij elkander te komen, eenige capittels te lezen, een gebed te doen en iets tot stigting voor te dragen, indien iemand daartoe bereid en bekwaam werd bevonden. Langs diens weg verliep de gemeente niet en kwam niemand in perikel.”²⁸⁾

²⁸⁾ J. C. v. d. Slee — De Rijnsburger Collegianten (1895) p. 29.

²⁷⁾ W. Goeters: Die Vorbereitung des Piëtismus in der Reformierten Kirche der Niederlande (1911) p. 50.

Nie lank daarna nie is hierdie plan tot uitvoering gebring. Hierdie samekomste was egter nie iets vreemds nie, want die Hervorming het dit reeds in swang gebring, deels tot vorming van hulle toekomstige leraars en deels tot vorming van die wat by hulle aangesluit het. Te Zürich is hierdie onderrig in die Skrif eerste genoem „profeteren“.²⁹⁾ By die Londense vlugtelinggemenste het die weeklikse „profetie” of „Schriftcollatie”³⁰⁾ die oefening in die kennis van die Skrif uitgemaak. Ook in Leiden is die profetecolleges op Donderdagoggende gehou.

Die Remonstantse deel van die Warmondse gemeente het in hierdie samekomste die band gevind wat hulle sou bewaar van uiteenspatting. Dit lyk asof die voorstel van van der Kodde eers in Augustus of September 1619 in werking getree het. Ook die plek van hulle samekomste is nie met sekerheid bekend nie. Een ding is egter seker nl. dat hulle in hulle optrede baie versigtig was, en daarom het hulle gewoonlik ’n Sondagaand verkies wanneer dit donkermaan was, sodat hulle ongestoord kon vergader. Hoe dit ookal is, daar is tog in die behoefte van hierdie Warmondse groep voorsien. Aan lering, stigting en vertroosting het dit die gemeente nie ontbreek nie. Elkeen het gegoe wat hy gevoel het, of aangevul, of as iets vir hom minder juis skyn het hy weerlê of aangevul. „Het mosterdzaad wies op, het werd een boom”.³¹⁾

Maar tog, die bestaan van die profesie was in Holland maar kort. In die agtiende eeu het dit onder invloed van die Labadisme onder die gedaante van die konventiekels en die sogenaamde „gezelschappen” herrys. Dit was in hierdie konventikel-kringte waarin die Afskeiding in Holland in die negentiende eeu voorberei is, en die Gereformeerde Kerk is vir ’n grootdeel daaruit georganiseer. Van hierdie konventiekels geld ook wat dr. J. D. du Toit in 1905 geskryf het: „Door een Vereeniging op te richten dient men, hervormt de Kerk *niet*”,³²⁾ ook die stelling wat dr. Du Toit in 1906 oor die Strevers-vereniging geponeer het: „Den Strevers-Vereeniging is een Kerk in de Kerk, en doet wat der Kerke is, en is dus in strijd met de eenheid, het wezen en de volkomenheid der Kerk als instelling.”³³⁾ Die Afskeiding het dit bewys.

Die Profesie te Genève.

Volgens Voetius³⁴⁾ het die profesie ook ’n tydlang in Genève gebloei. Güder daarteen meen dat hierdie voorstelling onjuis is. Calvyn meen dat die Nuwe Testamentiese „amp” van die profete ’n

²⁹⁾ J. C. v. d. Slee: De Rijnsburger Collegianten p. 30.

³⁰⁾ J. C. v. d. Slee: De Rijnsburger Collegianten p. 30.

³¹⁾ J. C. v. d. Slee: De Rijnsburger Collegianten p. 30.

³²⁾ Dr. J. D. du Toit: De Streversvereniging beoordeelde van Gereformeerde Standpunt (1905) p. 5.

³³⁾ Dr. J. D. du Toit: De Christelike Streversvereniging nog eens (1906) p. 1.

³⁴⁾ G. Voetius: Politica Ecclesiastica II p. 875.

„munus extraordinarum” is, wat met die apostels opgehou het, en nou nie meer bestaan nie.³⁵⁾ Calvyn het te Genève geen profesie in eintlike sin gehad nie, maar wel sekere samekoste op Vrydae wat hy „congregationes” genoem het. Hierdie congregationes het op merkwaardige wyse met die profesie van Zwingli ooreengekom.

By die samekomste was al die predikante van Genève en soveel moontlik van die omliggende plekke teenwoordig, en het hulle in die kerk vergader. Een of ander deel uit die bybel is gelees en elkeen van die predikante moes dit op sy beurt verklaar. Ook die volk was hier teenwoordig en nadat die predikante hulle opinies gegee het kon die volk kritiek gee. Dit lyk nie of hulle (die volk) die reg gehad het om op te tree nie, hoewel dit tog enkele kere gebeur het.

In die kerkorde van Nordlingen (1525) word die hele inrigting van die Zwingliaanse profesie teruggevind. Ook hier was 'n bepaalde verset teen die Wederdopers. Die Skrif is in die oorspronklike tale voorgelees en daarna verklaar, veral terwille van die aanstaande predikante, maar ook vir die volk. Wanneer hierdie profesie in Nordlingen afgeskaf is staan nie vas nie.

Ook dr. J. D. du Toit ³⁶⁾ is die mening toegedaan dat Calvyn se beskouing van die profesie na aan die van Zwingli was. Hy meen dat die congregationes van Calvyn verwant was aan die byeenkomste van Zwingli. Soos reeds gesê het die gemeentede nie reg van optrede gehad nie, hoewel dit soms tog gebeur het. Doumergue³⁷⁾ meen egter dat die gemeentede wel repliek kon lewer.

Die Zürichse profesie het ook sy invloed op die Hervormde Kerk gehad, in verband met die congregationes van Calvyn. Te Bern is die Zürichse profesie die eerste nagevolg, maar die bestaan was van korte duur. By Straatsburg het ook die gedagte ontstaan om die profesie oor te neem, dog dit is blykbaar deur die koms van Sturm verydel.

Calvyn se opvatting van die kerk kon ook aanleiding gee vir leke in die profesie, vir die wat na so iets gesoek het. Hy het gesê: Die kerk bestaan uit sy lede — maar tussen die koring is daar ook nog kaf. Omdat Calvyn egter altyd van God uitgaan is die kerk nie afhanklik van die mens nie. Die kerk is die „corpus electorum”. Calvyn heg waarde aan die gemeentelid en daarom moet die gemeentelid hom ook as gelowig openbaar. In hierdie „gelowige openbaar” kon hulle aanknopingspunt soek vir die profesie van die leke. As hulle let op wat Calvyn hiermee bedoel dan kom men stot ander insigte. Die gemeentede moet die belydenis aanneem om lid van die kerk te wees, want die

---

³⁵⁾ Dr. H. H. Kuyper: Opl. tot den Dienst des Woords, p. 123.

³⁶⁾ Dr. J. D. du Toit: De Zestiende Eeuse Profetie p. 8.

³⁷⁾ Dr. J. D. du Toit: Profetie van Sestiende Eeuw p. 8.

Vadere het nie alleen die „libertas Christiana”, maar ook die „potestas ecclesiastica” geleer. Die plek van die lidmate insake die leer en „amp” was om toe te sien dat dit reg geskied.³⁸ Hulle moes dus lewende belangstelling toon in die kerk en sy ampte.

Die vryheid van die Profesie.

Die vryheid van die profesie het toegelaat om oor sake te deel waaroor die belydenis hom nie uitgespreek het nie. Die reg van tolerantie het gedien om die eenheid van die kerk te bewaar deur iemand wat ter goedertrou gedwaal het, tydelik te verdra in sy dwalinge, al het dit ook ingedruis teen die leer wat bely is. Dikwels egter is die grense nie skerp onderskei nie en vind ons dat die vryheid van die profesie soms die een in die ander oorgegaan het. Tog is daar onderskeid gemaak tussen „Eerstens: Het recht van gravamina in te dienen. Tweedens: De libertas prophetandi en derdens: de tolerantie.”³⁹)

Die vryheid van die profesie het alleen vir die gebied wat buite die bepalings van die belydenis val, gegeld. Tolerantie en gravamina het hulle grense binne die perke van die konfessie gehad. Wat die profesie presies was, is nie duidelik uit te maak uit die geskrifte tussen 1570 en 1620 nie, volgens J. H. Schokking.

Dit lyk asof die profesie as ’n algemeen erkende feit aanvaar is, sonder om enige nadere beskrywing daarvan te gee. Die vryheid was skynbaar daarin geleë dat die mense volgens kerklike reel gevoelens kon uitspreek wat van ander verskil. Volgens G. Voetius se indeling was daar vier trappe van vryheid⁴⁰) nl. :—

Ten eerste: Die van voor zich self een mening te hebben.

Ten tweede: Daarover met een ander te spreken zonder er echter bepaalde verspreiding aan te geven; (J. H. Schokking meen dat hierdie twee meer onder die moderatie of tolerantie tuis hoort).

Ten derde: Zijn gevoelen, ook al verschilt het van anderer opinie, openlijk in de scholen te leeren.

Ten vierde: Dit ook in’t publiek voor de gemeente te dragen (deze twee vormen de eigenlike libertas prophetandi).

Hierdie vryheid is deur die kerk verleen, deur ’n bepaalde besluit, ontwikkeling of wat mens dit wil noem. As oorsaak hiervan word aangegee dat ons kennis op aarde alleen ten dele is en dat ons die eenheid van die kerk sover moontlik moet bewaar.

Hulle vryheid was ten opsigte van die uitlê van die tekste, veral die wat nog nie vervulde professie bevat, en verder historiese tekste. Fundamentele tekste egter of die waaroor die kerk haar besl:is uitgespreek het val buite die gesag en vryheid van die profesie.

---

³⁸) Dr. J. D. du Toit: De sestiende Eeuse Profetie, p. 22.

³⁹) J. H. Schokking: Leerlucht der Geref. Kerk, p. 241.

⁴⁰) J. H. Schokking: Leertucht der Geref. Kerk, p. 242.

Hoever hierdie vryheid sig uitstrek is afhanklik van allerlei omstandighede bv. ten opsigte van die bepaalde kerk waarin dit is, Nederlandse of Engelse ens. Dit hang baie af van die leer van die kerk en in hoeverre sy belydenis hom uitspreek oor al die verskillende vrae waarmee die profesie te doen kon kry, of vrae wat deur die ontstaan van die profesie na vore gekom het. So is daar selfs ook in dieselfde kerkverband verskil oor die mate van die vryheid, wat weer afhang van die tyd waarin hulle leef. In tye van verwarring kom dit byna as vanself dat die vryheid ingekort word. Waar dit in tye van rus en kalmte miskien net die teenoorgestelde resultaat sou hê.

So is die „libertas prophetandi” nie verwant met die christelike vryheid nie en is dit ook van enige politieke vryheid onderskei. Die vryheid was alleen van toepassing op die uitlegging van die Heilige Skrif binne die kring van die kerk. Dit is dus duidelik dat die profesie tot hiertoe nog altyd gesien is as deel van die kerk en onderworpe aan die kerklike bepalings, met 'n sekere mate van vryheid wat hulle binne daardie kring geniet het. Hulle was geen los organisasie buite die kerk om, wat probeer het om die kerk teen te werk of sy lede weg te lok nie. Hulle was geen op hulle self staande groep wat kon doen wat hulle lus het nie. Binne die kerk moes hulle ook help om die leer suiwer te hou en die mense 'n beter insig in Gods Woord te gee.

Hulle kan dus veeleer as instrument of „amp” van die kerk bestempel word, as wat dit teenvoeter teen die kerk en sy instellings en leer genoem word. Hulle was ook nie daar om die plek van die predikant in te neem nie.

Met die vryheid van die profesie binne die kerk is die „Turkse en Roomse”¹¹⁾ slawerny uitgeskakel, die pynlike presiesheid van sommige Anabaptiste, die oordrewe ywer van die Neo-Lutherane asook die poging van die Syncretiste, wat eenvoudig aan almal die swye wou oplê.

Aan die anderkant egter mag die „libertas prophetandi” nie oorslaan in die Sociaans-Remonstrantse losbandigheid nie, nog tot die Roomse opvatting dat elke punt bestry mag word as mens tenslotte maar buig voor die pous, maar net so min mag dit oorgaan tot die independente stelling. Dit blyk dan duidelik dat die gebied van die vryheid van die profete die was waar die kerk geen beslissende uitspraak had nie. Tog het hierdie gebied sy grense gehad en mag dit nooit die gesag van die waarheid wat bely word bestry nie. As daar iets te verander was dan moes die weg van die „gravamina” gevolg word. Die beteken egter nie dat die twee geen verband sou hê nie, daar is verband. So ook help die „libertas conscientiae” die „libertas prophetandi” dra.

---

¹¹⁾ J. H. Schokking: Leertucht der Geref. Kerk, p. 244.

„Het ‚diversum quid sentire‘ uit de genoemde definitie van Voetius is toch mijns inziens meer een veronderstelling voor, dan een deel van het recht van vry propheteren.”⁴²⁾ Die profesie in die regte lig beskou, die profesie in sy suiwere vorm sal nie wees ’n onmisbare kwaad nie, maar veeleer ’n onvervreembare reg, ’n onmisbare element vir die hervormde kerklike lewe in die ware sin. Die „libertas prophetandi” dien nie om persone met verskillende, uiteenlopende mening te beskerm nie, maar veeleer om die organiese eenheid van die kerk te bewaar. In die verskeidenheid van hulle menings moet nogtans een rigting wees. Daarom is te Arnhem deur die Gelderse sinode van 17 April 1618 vasgelê dat predikante nie hulle eie opinie en profesie wat in stryd met die kerkleer is mag leer nie, hetsy in die openbaar of privaat.

Die vraag wat hier die brandpunt gevorm het was: Hoever die vryheid van die profesie gestrek het, waar die grense getrek moes word? Om so ’n grens presies vas te stel sou heelwat probleme skep en in sekere gevalle selfs onbillik wees.

Triglandus sê: „Dat men om verscheijden manieren van eenige leerpointen te verclaren, ofte om verscheijde uijtleggingen der Heilige Schrift die met de analogie des geloofs niet en strijden, gheen twist en moet maken, erkennende geerne de gaven, die God die Here andere in ’t bequamelijck te leeren, ende de Heilige Schrift te verclaren medeghedeeft” — dan voeg hy dadelik ’n aantekening daarby — „Dit gehoort tot de vrijheijt van propheteren, dewelke niet en moet wijder getrocken werden als het behoort, om onder de selve ook valsche leeringen te willen laten door slippen, want in ons vrijheijt zijn ende blijven wij dienstknechten Gods: Daeromme wij als vrije, ons vrijheijt niet en moeten hebben tot een dexel der boosheijt (soo d’ apostel Petrus leert) maar ons houden als diensknachten Gods.”

Hiermee neem hy nie sy „erkennende geerne” uit wat hy gesê het weg nie, maar wil hy alleen die verkeerde opvatting voorkom as sou die „libertas prophetandi” ooit wettelike grond kon oplewer vir benadeling van die belede waarheid. Daar was wel rede waarom hy dit so verklaar, want daar was ook ’n uitlegging van die vryheid van die profesie gewees, waardeur dit die term tot volslae individualisme in die leer geword het.

Alhoewel hy probeer het om hiermee enigsins ’n grens te trek vir die vryheid van die profesie, is dit tog geen definitiewe bepaling nie. Dit gee alleen ’n vae beskrywing van die gawe van die profesie wat erken moet word en wys daarop dat hulle nie die gawe moet gebruik as bedekking vir boosheid nie, maar verder gee hy geen definitiewe en vaste reël nie.

⁴²⁾ J. H. Schokking: Leertucht der Geref. Kerk, p. 244.

⁴³⁾ Triglandus: Rechtmattighe Christen, p. 10.

Ten opsigte van die uitlegging van die Skrif was die profete vry om sekere plekke verskillend uit te lê. En dan word die hoorders vrygelaat om die te aanvaar wat volgens hulle oordeel, onder leiding van die Heilige Gees, die beste skyn te wees. Wat betref die leerstukke is leraars gebonde aan die waarheid van die goddelike Woord. Hierdie grense was natuurlik nie vas nie, maar met die ontwikkeling van die kerk het dit saam gegroei. Sodoende kom punte wat vroeër as middelmatig gegeld het mettertyd in gedrang.

Die vryheid van die profesie moes egter bepaal word, sodat dit aan die ander kant nie as dekmantel kon dien vir onbeperkte vryheid nie.

Uit bogemelde blyk duidelik dat die mense besef het hoe maklik die profesie kon ontaard as hulle die vrye teuels gegee is. As dit weer te veel beperk was kon dit weer die krag en invloed van die profesie benadeel. Daarom is getrag om gedragslyne vas te lê, hoe moeilik ookal, om die profesie binne bepaalde grense 'n taamlike mate van vryheid en selfontwikkeling toe te laat. Om by vasstelling van sulke grense geen van beide kante te kort te doen is 'n moeilike taak en kon hulle dit daarom ook slegs by benadering doen.

Een feit bly duidelik nl. dat die profesie wel vryheid binne die kerklike kring geniet het, waarin hulle volgens hulle eie oordeel kon handel. Hierdie vryheid het dan ook in sommige gevalle daartoe gelei dat die profesie ontaard het in losbandigheid soos bv. die geval was met die Camisards in Frankryk, nieteenstaande die versigtigheid van die mense.

Die Waarde van die Profesie

Dat die profesie invloed gehad het in die destydse kerkordening lei geen twyfel nie. Dis egter 'n ander vraag hoe sterk hulle invloed was en hoe goed of nadelig dit was.

Dr. J. D. du Toit⁴⁾ skat die waarde van die profesie hoog soos blyk uit die volgende: „Straffeloos laat de gemeente zich niet duurzaam het zwijgen opleggen. Men wil oefenen, men wil een stichtelijk woord meespreken, men wil ook iets te zeggen hebben. Vandaar dat die gezelschappen, biduren, konferenties, konventies, re-unies, meetings en wat dies meer zij, als paddestoelen uit die grond oprezen.”

Dat die gemeente ook die behoefte gevoel om soms mee te praat oor hulle godsdienstige sake kan nie betwyfel word nie. Die profesie sou dan ook in ons tyd ongetwyfeld sy plek kon volstaan en aan 'n sekere behoefte in die kerk voldoen. 'n Behoefte wat nie sommer stilswyend oor die hoof gesien kon word nie. By huisbesoek kan natuurlik ook in die behoefte voorsien word en myns insiens miskien beter as

---

⁴⁾ Dr. J. D. du Toit: *De Zestiende Eeuwse Profetie*, p. 24.

wanneer dit in 'n georganiseerde vorm gedoen word soos by die profesie. Die sou in elk geval die gevaar van opswepery tot 'n minimum beperk en kan die geloofsake dan kalm en rustig bespreek word. Vrae wat die gemeente kan ontstig is dan ook nie moontlik nie, want dan is elke huisgesin apart.

Hiermee will egter nie beweer word dat die profesie geen waarde gehad het nie. Dit het seker baie bygedra tot die lewendige belangstelling van die gemeentelede in kerk- en geloofsake. Verder was dit 'n metode om die kennis van God Woord onder die gemeente uit te brei en hulle beter insig daarin te gee. Sodoende word elke lidmaat meer bewus van sy eie opvatting en standpunt en minder vatbaar vir allerlei vreemde invloede.

Ook het hierdie profesie sy betekenis gehad vir die bewaring van die suiwerheid van die leer, omdat die predikante hulle dan baie deeglik rekenskap moes gee van wat hulle leer, tog kan aan die ander kant die leer van vreemde invloede blootgestel word deur die vryheid van die profesie ten opsigte van sekere neutrale punte.

Waar die profesie veral van groot betekenis kon wees, eienaardig genoeg, was onder die Remonstrante wat herderloos was, soos in Warmond deur die afsit van predikante. Maar dan ook net as tydelike instelling, want as dit 'n vaste instelling moes word in herderlose gemeentes kon dit maklik die plek van die predikant en die prediking van die woord inneem, wat ongetwyfeld verkeerd sou wees.

Die profesie in sy suiwere vorm kan seker van groot betekenis en belang wees. Die verloop van die geskiedenis in die plekke waar die profesie ingang gevind het, het egter getoon dat dit baie maklik ontaard en dan eerder 'n bedreiging word vir as 'n steun aan die kerk, en maklik op skeuring en afskeiding uitloop.

Ook het die oorskating van die waarde van die profesie nie uitgebrei nie, sodat die profesie ook 'n gevaar geword het. Die profesie is soms gelykgestel met die waarheid van die bybel of selfs hoër as die bybel gestel, wat natuurlik 'n fatale fout was.

In die begin het die profesie hom verset teen die lekeoptrede wat veral van die Wederdopers afkomstig is, sodat alle leke uit die profesie geweer is. Hierdie streng gevoel het ongelukkig spoedig verdwyn en het die leke oral weer hulle verskyning gemaak op die gebied van die profesie. Hierdie toelating van die leke was weer 'n versterking vir die idee van die Wederdopers, tēn wie hulle in die begin heftig geveg het.

Dr. J. D. du Toit meen selfs dat die Roomse kerk miskien nie sou afgedwaal het nie, as dit ook profete gehad het. Maar, die gevaar van hierdie profesie is egter dat die geneesmiddel of middel vir voorkoming later self 'n siekte kan word, en wel 'n gevaarlike siekte, wat inwendig die kerk ondermyn.

Vir hierdie profesie was die kerk soms net van formele betekenis ja, 'n instelling wat ontaard sou wees.

Dit wil dus voorkom asof die waarde van die profesie vir die kerk nie baie hoog geskat kan word nie. Dit is nie in sy suiwere vorm bewaar gebly nie, en daardeur het baie gevare en wantoestande ontstaan.

THOS. DREYER.